

Opgave 1 Een nieuwe cao

Uit een krant, januari 2020:

Het gaat economisch goed in Nederland. De overgrote meerderheid van de bedrijven presenteert goede winstcijfers. De landelijke supermarktketens onderhandelen met de vakbonden over een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (cao). De vakbonden eisen 3,5% loonsverhoging op het jaarsalaris, met een minimale stijging van € 1.000.

- 2p 1 Leg uit dat er sprake is van nivelleren, als de looneis van de vakbond wordt ingewilligd.

Els Middelkoop is medewerker van een supermarkt. Ze leest in de krant over de looneis van de vakbond. Els verdiende in 2019 een jaarsalaris van € 24.998,- en is benieuwd naar wat dit in 2020 voor haar zou betekenen.

- 3p 2 *Gebruik het krantenbericht en bron 1.*
Bereken de koopkrachtverbetering van Els Middelkoop in 2020, indien de looneis van de vakbond wordt gerealiseerd. Geef je antwoord op 1 decimaal nauwkeurig.

Barbara Berends is onderhandelaar van de supermarktketens, en Jacco Jansen is onderhandelaar van de vakbond. Samen bespreken zij de consequenties van de loonstijging die door de vakbond geëist is. De onderhandelaar van de werkgever vindt de looneis te hoog.

Barbara Berends: "U moet zich realiseren dat een loonkostenstijging van 3,5% binnen ons bedrijf, waar de loonkosten 40% van de totale kosten uitmaken, zal leiden tot een productiekostenstijging van 1,4%. De supermarktketens kunnen deze hoge looneis niet betalen."

Jacco Jansen reageert met de volgende uitspraken:

- 1 U spreekt over de nominale productiekostenstijging, maar de reële productiekostenstijging is lager.
- 2 Bovendien leidt de gestegen arbeidsproductiviteit tot lagere productiekosten.
- 3 En u moet zich realiseren dat de omzet bij supermarkten toch zal stijgen, aangezien is gebleken dat de vraag naar goederen uit de supermarkt prijsinelastisch is.

Gebruik uitspraak 1 en bron 1.

- 2p 3 Bereken de reële productiekostenstijging bij een nominale loonkostenstijging van 3,5% als de loonkosten 40% van de totale kosten uitmaken.

Gebruik uitspraak 2.

- 2p 4 Leg uit dat een stijging van de arbeidsproductiviteit leidt tot lagere productiekosten.

Gebruik uitspraak 3.

- 2p 5 Leg uit dat de prijsstijging van de goederen uit de supermarkt leidt tot een stijging van de omzet.

Na intensieve onderhandelingen gaan de supermarktketens akkoord met de looneis van de vakbond. De nieuwe cao geldt voor alle werknemers.

Gebruik bron 2.

- 2p 6 Leg uit dat er in toenemende mate sprake is van meeliftgedrag bij de cao-onderhandelingen.

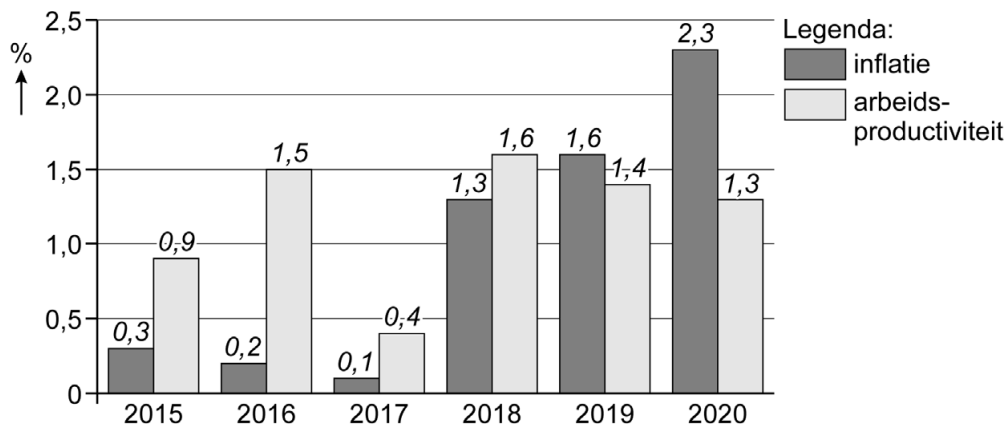
Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.

Opgave 1 Een nieuwe cao

De gegevens bij deze opgave zijn representatief voor de supermarktbranche.

Bron 1 Jaarlijkse ontwikkeling van de inflatie en de arbeidsproductiviteit (procentuele verandering ten opzichte van het voorgaande jaar)

Bron 2 Percentage werknemers dat georganiseerd is via een vakbond

